

יְהוָה אֱלֹהִים אֲרֻעָא וְשִׁמְיָא :
 וְכָל אֵילָנִי חֲקָלָא עַד-לֹא
 הָיוּ בְּאֶרֶעָא וְכָל עֵסְבָא
 דְּחֲקָלָא עַד-לֹא יָצָח אֲרִי
 לֹא אֲחִית מִמָּרָא יְיָ אֱלֹהִים
 עַל-אֶרֶעָא וְאָנֹכִי לִיתִּי לְמַפְלָח
 יְתִיאֲדָמְתָּא : יוֹעֲנָנָא הָיָה

רשי

שטתומה מכל לדידיה ופתוחה למעיה לרדת דרך שם : (ה) ערס יהיה בלרץ . כל ערס שבמקרא לשון עד לא הא ואינו לשון קודם ואינו נפעל לומר הערים כאשר יאמר הקדים וזה מוכיח ועוד אחר כי ערס חיראון עדיין לא היראון ואף זה הפרס עדיין לא היה בלרץ כשנעמרה בריות העולם בשש קודם כנכרל ארס וכל עשב השדה עדיין לא נמח וכו' שכתוב הולא הארץ לא ילא חלא על פתח קרקע עממו עד יוס' ו' ולמה כי לא המעיר ומ"ע לא המעיר לפי שארס אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים וכנכרל ארס וידע ששם לורך לעולם התפלל עליהם וירדו ולמחו האילנות והדשאים : ה' אלהים . ה' הוא שמו אלהים שהוא שליט ושופט על כל וכן פירוש זה בכל מקום לפי פשוטו ה' שהוא אלהים : (ו) ואד יעלה .

תורה תמימה

ואחר ביו"ד^(ד), ואינו יודע איזה בה' ואיזה ביו"ד, כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרא בהבראם — אלא בה' בראם, מכאן שהעוה"ו נברא בה"ט^(ט) [מנחות כ"ט ב'] .

ארץ ושמים . בכל מקום הקדים הכתוב שמים לארץ וכאן הקדים ארץ לשמים, מלמד ששניהם שקולים הם^(ה) [ירושלמי הגיגה פ"ב ה"א] .

(ו) ואד יעלה . הניא, רבי אליעזר אומר, ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני הארמה, מלמד שאותו הפרק זמן רביעה היה^(א) וירדו גשמים וצמחו, ומבאן שבתשרי נברא העולם^(ב) [ר"ה י"א א'] .

ואד יעלה . הניא, רבי אליעזר אומר, כל העולם סמימי אוקינוס שותה, שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה^(ג), אמר לו רבי יהושע, והלא סמימי אוקינוס

והארץ הם היסוד והחומר לכל הנבראים שנעולם ומהם נחזה הכל , וע' מש"כ לעיל בדרשא ראשונה בפסוק בראשית . (ה) דרש כן ע"ד רמז מספוק דישע' כ"ו כי ביה ה' לור עולמים , דהו"ל לכתוב כי ה' , ורומז כי ב' וזה' לר הקב"ה שני עולמים . (ז) יתכן לזכר הוליא המלה בהבראם מפספסה , משום לזכור בהבראם לפי הפסס משמע דתולדות השמים והארץ נבראו ביום שנבראו שמים וארץ , וזה הלא לא יתכן , שהרי השמים והארץ נבראו ביום ראשון ותולדותיהם נבראו במשך ימי השבוע . וכונת הענין בה' בראם יתבאר עכ"ל מ"ש בדר' פרשה י"ג , בלא עמל ובלא יגיעה ברא הקב"ה את העולם אלא בדבר ה' שמים נעשו , וידוע כי האות היותר קלה בנבואה הוא ה', מפני שאין צורך לנעוט בהברתו את אבריו ההברה , ולכן נתן רמז לזה שבנבל ברא הקב"ה את העולם מהא דבה' בראם , כלומר קלות הברת ה' . ( ) ובמכילתא פ' בא מובא ג"כ דרש זה , ומפרש שם דהענין שקולים היינו שנבראו בפעם אחת , וכבר כתבנו מענין זה בפרשה

הקודמת בפ' את השמים ואת הארץ אות י"ג . ועיין במשנה כריתות כ"ח א' חשיב הרבה עמיס ששקולים הם ושם הכונה ששקולים הם במעלות ותשיבות , ושפוט לזכר לא חשיב שם נס דבר זה מפני דחשיב שם רק הדברים הנוגעים להלכה . (א) רביעה ביום אל האדמה הוא תואר אל המסר , והוא עכ"ל המליצה מערל בעלה דלרעא (הפניה ו' ב') וכמש"כ כי כאשר ירד הגשם וגו' כי אם היום את הארץ והולידה (ישע' כ"ה) . (ב) ואע"פ דבאמת זמן רביעה הוי בתודע חשון כמבואר במס' תענית , ז"ל דבשעת הבריאה הוקדם זמן זה והי' טבע השרי במקום חשון , כי עדיין לא הי' חשון בעולם . וע"ע מש"כ בענין זמן בריאת העולם בפרשה הקודמת בפסוק חדשא הארץ דשא (ח' י"א) . (ג) ר"ל ממים של משה ולא ממים של מעלה , שנאמר ואד יעלה מן הארץ ששוחה בלרץ ושולה , ולאפוקי מדעת ר' יהושע דלמר ממים עליונים הוא שוחה דחשיב (פ' עקב) למסר השמים תחתיה מים , ור"ל יפרש אותו הפסוק למסר השמים ע"ד לשון

מִן־הָאָרֶץ וְהַשָּׁמַיִם אֶת־כָּל־פְּנֵי סֵלִיק מִן־צִרְעָא וְאַשְׁמֵי יָת

רש"י

לעין צרייתו של אדם העלה ההכוס והסקה עננים לשדות העפר וגזר אדם כגבל זה שטוקן מים

תורה תמימה

מלוהין הן, אמר ל'י, מתמתקין הם בעבים" (תענית ט' ב').
ואד יעלה. וסמך ל'י וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה — באשה שמגבלת עיסה במים ואח"כ נוטלת חלה, מלמד שאדם הראשון נקרא חלתו של עולם וגרמה לו חיה מיתה, לפיכך תשבור מצות חלה" (ירושלמי שבת פ"ב ה"י).
ואד יעלה. הניא, אדם הראשון דמו של עולם, שנאמר ואד יעלה מן הארץ" (וגרמה לו חיה מיתה, לפיכך מסרו מצות נדה לאשה" (שם שם).
ואד יעלה. אבר ריש לקיש, כתיב ואד יעלה מן הארץ, מבין שעלה שבר מלמטה — מיד הגשמים ויורד" (ירושלמי תענית פ"ב ה"א).
ואד יעלה. הניא, למה נקרא שמו של ענן אד, מפני שיטובר למפקיעי שערים" (שם פ"ג ה"ג).
מן הארץ. מלמד שהאד היו גדולו מן הארץ" (סוכה י"א ב').

לכון הכתוב אבן ועפר מן השמים (פ' תבוא) אע"פ שהם בודדו מלמטה, וע"כ באת הסמך. (י' כי שם יודעו ויפדו מהם חלקי המלח. ואפשר להסביר ענין מחלוקת זו דל"א ור"י עפ"י מש"כ העכשנים בענין חכמת ההרבה והפירוד [בנין], כי מתבוננת המים כשמתבטלים בקדמה המכוסה במכסה, והמכסה מתחת מוציאה עד שמתבטלים חגלי המים לכמה טפס, אזי אף שבהקדמה יתבטלו מים עמוקים ודלולים, בכל המים העולה למעלה מתחת המכסה היו גלולים ונקיים מכל טמא חלוא וגם מופשטת לתך.

וידוע דכל החלים הנכנס אל הים ומביאים אדם במחלות חלקי המלח שבהם, ואלו החלים העולים מן הים הם עמומים ונקיים מכל טמא מלח, וגם זה נודע שהמער היורד לנו על הארץ הם אדים מן הים, ואמר לו ר' אליעזר כל העולם ממימי ארץנוס הוא שותה, ואמר לו ר' יוחנן והלא מן ארץנוס מלוהין הם, ואמר לו ר"א, מתמתקין הם בעבים, כלומר, כיון שהמער הוא רק האדים העולים מן הים, הו כמו המים שבהקדמה שמתמתקים בעבים כעולים למעלה, וכמוצא, ודו"ק. (י"ב) הנדס מיתה הוא ע"י מה שהחליתו מן הדעת כנודע. והנה לכאורה מוסרת מיתה זכות היא וכן"ס בימות כ"ג ב' ראה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, וא"כ איך אמר כלן שנענשו בזה, אך י"ל הכוונה עפ"י מ"ס בשבת ג"ב א' על שלש עשרות נאסו מיתה בשעת לדתן על שאין זכירות בניהם ובחלה וכו', ומפרש שלככה זו הנובארת כלן ניסרה לה מצות חלה, והיו זה יתן לה לכפרה כדקדקן המלא, ורק אם לא תהי' זכירה בה תסתכן בחייה, ואם כן הרי זה לא גס לזכות [בהיותה] ולחובה [בהעדר זכירותה].

ויש לבאר ע"פ זה כוונת הכתוב ביוזקל מ"ד דחשיב שם בין סדור מצות סמות — וראשית ערסותיכם

תתנו לבין להניח ברכה אל ביתך, ולא תבאר להם לא אמר לבין זה גם בבאר מצות דחשיב שם, אך לפי מש"כ דמצות חלה ניתנה לאדם לזכות ולחובה, לבין אמר וראשית ערסותיכם [היינו חלה] תתנו לבין להניח ברכה אל ביתך, כלומר לאבך, ע"כ הדרשה הידועה ביהו"ז אשתי, שאי יהי' לה מגיעת דבר זה למכסול, ודו"ק. (י"ז) נראה דסמך אסיפה דקרא והמקד הכתובים, ואד יעלה מן הארץ והסקה ואח"כ וייצר ה' אלקים את האדם, לומר שאותה השקאה היתה לצורך צריאת האדם, וא"כ עיקר השקאת העולם הוא בשביל האדם, וכמו הדס שבנוף היו עיקר חיי האדם, והיו זה למעלה בשם דמו של עולם, כלומר עקרו של עולם. (י"י) עיין מש"כ בדברא הקודמות וירק לבין. (י"ח) לאסמכתא ורמזו בעלמא הוויא המלח ואד מפשטה להורות, כי לירידת גשמים לרחק רחמים מרובים ותפלה בדאגה וזכרון לב. ודריש אד מלשון שבר, כמו ואד נכון לנלעו (איו"ב י"ח). וע"פ לפימיו בר"פ האיוני בזה עוד דרש בענין זה. (י"ז) כי בהעדר המער עולה המחיר וצבאו יורד המחיר וצבאו ליפקישי שעריו. ודריש ע"ד רמז אד מלשון שבר והדיוק מהנה כתיב ומער יסקה. והנה צידוק לא בזה דרש זו מפורשת אך מיתר הענינים המתבארים שם ומתבאר בנ"ר פ"צ ובליקוט ובשולח"ק קל"ה נראה שביכולתו נכנס המיתר הזה וכבר העיר ע"י הר"ם באבאר כ"י בבאורו לשון"ס שם. (י) כלומר ממנו של מטה ולא ממנו של מעלה, שבוהם בזה עולה, כמ"ס לשל אית י"ג. ונפקא משה בן לדיא, ע"פ מה דקיי"ל דאסור לעשות סוכה מדבר שאין גדולו מן הארץ, ולחד מאן דאמר היו הסכות שיטבו בהם ישראל במדבר עניי כבוד, ולחד זה אנו עושים היום סכות, לכן ילפיקן אסור זה מכלא, דמקשיקן עניי כבוד לעניי מועד, מה עניי מועד גדולס מן